

Prof. dr. Cornel Petroman

LICEUL
„CARMEN SYLVA”
DIN TIMIȘOARA

Editura  *urostampa*

Timișoara, 2016

Cuvânt înainte

Această carte este, înainte de toate, un omagiu adus tuturor celor care au slujit Liceul „Carmen Sylva” de la începuturi și până în zilele noastre. Autorul consideră că, pentru sine, este o datorie de onoare a înfățișa celor ce vor veni după noi viața acestei instituții de învățământ în timpurile pe care le-a străbătut.

Perioada de peste patru decenii petrecută în acest liceu, ca titular, mai întâi ca institutor apoi profesor, director adjunct și director, mi-a prilejuit o bună cunoaștere a fenomenului educațional din interior, a relațiilor interpersonale dintre membrii organizației școlare (cadre didactice, personal administrativ, de îngrijire și întreținere, elevi și părinți) precum și a interferențelor cu alte organizații, fie școlare, fie de altă natură. Chiar dacă întâmplările vieții m-au purtat spre locuri în care nici n-am visat să ajung și m-au determinat să îndeplinesc funcții la care n-am îndrăznit să aspir, în sufletul meu am rămas devotat „școlii mele” și, în tot acest timp, o parte a activității mele s-a desfășurat aici.

Liceul „Carmen Sylva” s-a născut în atmosfera entuziastă din anii imediat următori făuririi României Mari, ca primul liceu românesc de fete din Banat, acest binecuvântat colț de țară românească. Dezvoltarea liceului s-a realizat în strânsă legătură cu perioadele istorice pe care le-a parcurs țara. De aceea, în textul lucrării am căutat să evidențiez corelația dintre realitățile școlii, activitățile desfășurate și condițiile social-istorice existente în etapa respectivă. Pentru a fi cât mai convingător, afirmațiile sau comentariile proprii le-am ilustrat cu citate din documentele studiate. Alteori, am prezentat conținutul documentelor fără a formula concluzii sau comentarii proprii, oferind cititorului privilegiul de a formula judecăți de valoare asupra celor înfățișate.

Pentru culegerea informațiilor necesare redactării prezentei lucrări am cercetat fondul documentar intitulat *Școala Normală "Eftimie Murgu" din Timișoara*, aflat la Serviciul Arhivelor Naționale - Timiș și, o mare parte a acestui fond, documente provenite din anul 1974 până în prezent, în depozitele liceului, acțiune ce s-a defășurat pe durata mai multor ani. Precizez că am parcurs integral dosarele acestui fond arhivistic, registrele de procese verbale ale conferințelor profesionale (numite ulterior consilii profesionale sau consilii pedagogice), procesele verbale ale adunărilor comunității școlare și ale ședințelor Comitetului Școlar al liceului, dosarele ce conțin corespondența cu ministerul sau inspectoratul școlar, ș.a., numeroasele instrucțiuni transmise liceului, rapoarte, statistici etc. Am cercetat, de asemenea, **Anuarele** întocmite de directorii liceului, în care am găsit prețioase informații referitoare la activitățile liceului, la elevii și profesorii acestuia. Știri și informații valoroase despre Liceul „Carmen Sylva” am descoperit în literatura istorică a vremii (monografii, lucrări tematice, sinteze etc). În presa pedagogică din cursul timpului am descoperit dezbateri și scrieri clarificatoare pentru problemele ce preocupau școala sau Ministerul Instrucțiunii (numit ulterior al Învățământului, al Educației etc). Mi-au fost utile informațiile și precizările furnizate de unii colegi mai vârstnici cărora le mulțumesc pe această cale, la fel ca și personalului Serviciului Arhivelor Naționale și Bibliotecii Județene din Timișoara. În redactarea textului lucrării pentru perioada de după 1974, am întreprins o documentare la fel de riguroasă prin studierea arhivei păstrate în liceu, dar ordonată de specialiștii Serviciului Arhivelor Naționale Timiș. În redactarea acestei părți a lucrării, o importanță deosebită a avut percepția proprie asupra acțiunilor și întâmplărilor ce s-au petrecut în interiorul instituției în răstimp de peste patru decenii, precum și asupra cauzelor și consecințelor acestora. Pot spune la fel ca strălucitul cronicar Ion Neculce, fără îndrăzneala vreunei comparații, că toate acestea „au fost scrise în inima mea”. Dator sunt a aduce mulțumiri și doamnei Diana Buftea pentru tehnoredactarea unei mari părți din lucrare, ca și ing. Rada Mirianici pentru asistența tehnică.

Această școală românească pentru fete, ale cărei cursuri în limba română au început la 15 octombrie 1919 și care, din luna mai 1920, s-a numit Liceul de fete „Carmen Sylva” din Timișoara, continua activitatea de învățământ a școlii de fete în limba maghiară, întrucât, după cum se știe, Timișoara și întregul Banat erau integrate regatului maghiar înainte

de 1 decembrie 1918. De aceea, am considerat că este corect să prezentăm și activitatea școlii maghiare de fete.

Lucrarea este structurată pe șapte capitole precedate de introducere. Primul capitol, care prezintă școala maghiară este mai restrâns ca număr de pagini din cauza puținatății surselor de informare, a numărului redus de documente păstrate în arhivă. Capitolul al doilea înfățișează începutul liceului românesc de fete, constituirea componentelor sale esențiale: baza materială (colecția de materiale didactice, biblioteca, capela), alcătuirea corpului didactic, înființarea Comitetului Școlar, primele activități și realizări remarcabile.

Următoarele două capitole descriu dezvoltarea liceului în perioadele: 1923-1939 și 1939-1948. În ansamblu, în cele două perioade, evoluția școlii a fost ascendentă, cu excepția anilor 1929-1933, când criza economică mondială a afectat și societatea românească generând consecințe deosebit de grave asupra majorității românilor. Școala, părinții elevilor, elevele și profesorii au avut de înfruntat mari dificultăți nu doar pe timpul crizei ci și în timpul războiului (1941-1945) și chiar după încheierea acestuia.

Capitolul al cincilea descrie evoluția sinuoasă a liceului în perioada cuprinsă între anii 1948 și 1969 /1970, evidențiază impactul pe care l-a avut asupra învățământului românesc, implicit asupra Liceului „Carmen Sylva”, instaurarea regimului comunist. Numeroasele schimbări intervenite în viața școlii în această perioadă, îndepărtarea de valorile naționale și adoptarea unor valori străine de tradițiile și spiritul românesc, ignorarea conținuturilor și prevalarea formei propagandistice au afectat stabilitatea sistemului și au zdruncinat procesul de învățământ în sine, producând consecințe negative de durată, revenirea la normalitate producându-se, doar într-o oarecare măsură, abia în ultimul deceniu al perioadei în discuție (anii '60).

Capitolul al șaselea prezintă parcursul urmat de Liceul „Carmen Sylva”, numit acum „Eftimie Murgu”, timp de două decenii, de la înființarea secției pedagogice (odată cu anul școlar 1969-1970), până la căderea regimului comunist. În această perioadă, liceul s-a confruntat cu probleme numeroase și complexe. Cea dintâi a fost legată de asigurarea spațiilor de școlarizare necesare dezvoltării secției pedagogice, iar pentru rezolvarea ei au fost efectuate două reorganizări (în 1971 și 1974) în urma cărora clasele de liceu teoretic apoi și clasele V-VIII au fost transferate liceului „C.D.Loga”, în clădire rămânând doar clasele de liceu pedagogic

și cele de aplicație. Măsura a generat consecințe favorabile în primii ani, dar s-a dovedit neadecvată pe termen lung deoarece, asociată cu scurtarea duratei de pregătire a învățătorilor și educatoarelor de la cinci la patru ani și cu restrângerea treptată a planului de școlarizare a condus la scăderea numărului de ore și, prin urmare, la restrângeri de activitate în cadrul corpului didactic. Altă problemă gravă care a afectat liceul a fost introducerea treptelor și, prin urmare, asimilarea liceelor pedagogice cu celelalte licee, fie ele teoretice, fie industriale sau agricole, deși pregătirea pentru profesia didactică, ce începea din clasa a IX-a, făcea necesară abordarea integrală neputând fi divizată în trepte. La categoria „probleme” adăugăm obligațiile multiple pe care profesorii și învățătorii le îndeplineau în afara activităților didactice (recensământul copiilor, al persoanelor cu studii generale incomplete, recensămintele populației, felurite activități sociale și culturale etc.), hărțuirea cadrelor cu diferite alte cerințe extrașcolare și atribuirea unor noi sarcini de serviciu ca urmare a restrângerilor de activitate în rândul personalului didactic-auxiliar și nedidactic.

Accentuarea crizei regimului în ultimul deceniu de care ne ocupăm a avut drept consecințe intensificarea activităților de propagandă sperându-se întărirea regimului, diversificarea și multiplicarea acțiunilor ce serveau amplificării cultului personalității secretarului general al partidului. Toate acestea au creat nemulțumiri în rândul cadrelor didactice ducând la instalarea unei stări de tensiune în școli și licee.

Capitolul al șaptelea înfățișează transformările prin care a trecut liceul după *Revoluția din decembrie 1989*, legate indisolubil de schimbările majore din societatea românească. Sunt prezentate, uneori amănunțit, dezvoltarea școlii prin prisma evoluției corpului didactic (numeric și calitativ), prin creșterea numărului de clase și diversificarea specializărilor ca și prin dezvoltarea bazei materiale. Am prezentat, de asemenea, integrarea în activitățile și proiectele școlii a măsurilor reparatorii ale unor greșeli și exagerări din trecut: reintroducerea studiului religiei, a grafiei cu „sunt” și „ă”, revenirea la denumirea inițială a liceului, „Carmen Sylva”, am arătat unele schimbări aduse sistemului în timpul cât a fost ministru profesorul Andrei Marga, cât și abandonarea unora, chiar pozitive, evident benefice, de către succesorii acestuia la conducerea ministerului. Ultimul capitol prezintă, deopotrivă, preocupările și rezultatele obținute în domeniul performanțelor și, în final, structura liceului în anul școlar 2015-2016.

Pentru întregirea imaginii Liceului ”Carmen Sylva” în diferite perioade istorice dar și pentru a nu îngreuna lectura cu detalii (date, nume etc) am adăugat textului lucrării mai multe anexe. Unele sunt copii ale documentelor de arhivă, altele – ilustrații, toate relevante, cu scopul de a conferi culoare descrierii perioadelor parcurse de acest liceu pe traseul celor 97 de ani de existență demnă în folosul educării tinerelor generații.

Înainte de final se impun câteva precizări:

Chiar dacă a fost întemeiat ca liceu cu predare în limba română pentru fetele românilor din Banat, private de dreptul de a se instrui în limba română până în decembrie 1918, Liceul ”Carmen Sylva” a fost - și o spunem chiar dacă ne repetăm – un lăcaș de cultură și educație pentru fetele tuturor locuitorilor Banatului, indiferent de etnie sau religie. Intoleranța și exclusivismul nu și-au aflat locul în acest liceu nici în perioadele grele, întunecate ale istoriei noastre.

Sperăm ca această carte să-i îndemne pe cei ce vor veni după noi să prețuiască experiența înaintașilor, valorile autentice ale învățământului românesc, să propage idealurile perene ale educatorilor – de „a învăța carte” pe copiii și tinerii țării.

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Capitolul I	
Începutul: Școala Maghiară	11
Capitolul II	
Liceul românesc de fete între anii 1919 – 1923	17
Capitolul III	
Dezvoltarea Liceului de fete „Carmen Sylva” în perioada cuprinsă între anii 1923 – 1939	37
Capitolul IV	
Liceul de fete „Carmen Sylva” între anii 1939 – 1948	65
Capitolul V	
Liceul „Carmen Sylva” între anii 1948 – 1970	103
Capitolul VI	
Liceul „Eftimie Murgu” (fost „Carmen Sylva”) în perioada cuprinsă între anii școlari 1969 - 1970 și 1989 – 1990	143
Capitolul VII	
Liceul Pedagogic „Eftimie Murgu” după Revoluția din 1989	173
Iconografie	203
Anexe	225